

Urszula Knop
uknop@adm.pcz.czyst.pl
Barbara Barańska-Malinowska
bbaranska@adm.pcz.czyst.pl
Biblioteka Główna
Politechniki Częstochowskiej

**Sprawozdanie z konferencji „Jedność w różnorodności.
Współpraca bibliotek akademickich”
w ramach XXVII Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych SBP.
Katowice, 24.04.2013 r.**

Słowa kluczowe: konferencje biblioteczne, współpraca bibliotek,

W dniu 24 kwietnia 2013 r. w auli Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego (UŚ) w Katowicach odbyła się konferencja pt. „Jedność w różnorodności. Współpraca bibliotek akademickich”. Organizatorami spotkania były: Biblioteka Teologiczna UŚ w Katowicach, Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES oraz Sekcja Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Konferencję rozpoczęła, witając zaproszonych gości i uczestników, dr Bogumiła Warząchowska — kierownik Biblioteki Teologicznej UŚ, po czym poprosiła o wprowadzenie do tematyki obrad Małgorzatę Wagę — zastępcę dyrektora Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach (CINiBA).

Pani Małgorzata Waga podkreśliła, że jest to spotkanie interdyscyplinarne przedstawicieli różnych bibliotek, zawodowo zajmujących się biblioteką. Odwołując się do tematyki zaproponowanej przez organizatorów, stwierdziła, że CINiBA jest dobrym przykładem różnorodności współpracy bibliotek. Projekt wybudowania i udostępnienia budynku CINiBA, w którym mieszczą się i obsługują użytkowników połączone dwie różne merytorycznie biblioteki, jest wyjątkowy nie tylko w kraju, ale i w Europie. Wszelkie złożone trudności strukturalne oraz personalne zostały pokonane, a dobra współpraca zaowocowała sukcesem.

Następnie w imieniu przewodniczącej SBP, Elżbiety Stefańczyk, Anna Obrzut odczytała list, w którym szczególną uwagę zwrócono na znaczenie współpracy bibliotek akademickich w pracy bibliotekarzy i środowiska naukowego w dobie rozwoju informacji cyfrowej.

Pierwszy referat pt. *Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich. Zarys dziejów i kierunki działań* wygłosiła dyrektor Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Ewa Dobrzyńska-Lankosz. Na wstępie prelegentka zaznaczyła, że Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich (KDBASP) (dalej Konferencja) skupia 86 dyrektorów bibliotek uniwersytetów, uczelni technicznych, rolniczych, pedagogicznych, ekonomicznych, medycznych, artystycznych oraz Akademii Wychowania Fizycznego. W dalszej części wystąpienia przedstawiła w zarysie działalność Konferencji od jej powstania do chwili obecnej. Organizacja ta została utworzona pod nazwą Konferencja Dyrektorów Bibliotek Szkół Wyż-

szych w marcu 1997 r. na konferencji w Kielcach — Ameliówce. W tym samym roku we wrześniu w Politechnice Warszawskiej uchwalono regulamin i pierwszą Radę Wykonawczą. W dniu 9 listopada 2007 r. zmieniono nazwę organizacji na KDBASP oraz doprecyzowano regulamin, m.in. kwestie członkostwa (możliwość głosowania w zastępstwie), kadencję Rad Wykonawczych wydłużono do czterech lat. Jako główne wytyczone cele prelegentka wymieniła: dzielenie się doświadczeniami oraz wymianę informacji o zastosowanych rozwiązaniach, o trybie postępowania w danej sytuacji. Ze względu na potrzebę doskonalenia działań podejmowanych w bibliotece w obszarze polityki zarządzania zasobami ludzkimi, kreowania właściwej kultury organizacyjnej, zarządzania zasobami i usługami, podkreślono konieczność podejmowania wielokierunkowych inicjatyw dla realizacji poszczególnych zadań. W tym kontekście Konferencja podejmuje próby wpływania na treść aktów prawnych dotyczących bibliotek akademickich i zatrudnionych w nich bibliotekarzy (np. nowelizacja ustawy o bibliotekach, egzemplarz obowiązkowy).

Mając na uwadze konieczność rozszerzania dostępu do czasopism elektronicznych, e-booków, przy jednoczesnym dążeniu, by rozwój elektronicznych zasobów nie nakładał na poszczególne uczelnie dodatkowych obciążeń finansowych, niezbędne jest występowanie do odpowiednich władz w sprawach dotyczących finansowania bibliotek szkół wyższych. Zadanie to, jak podkreśliła prelegentka, jest w sposób ciągły realizowane przez Konferencję. Wymiernym efektem tych działań jest np. wprowadzenie licencji krajowych na niektóre elektroniczne bazy danych. Do zadań Konferencji należy także opiniowanie standardów dotyczących organizacji i funkcjonowania bibliotek szkół wyższych realizowane w oparciu o wyniki badań porównawczych, analizę funkcjonalności statystyki bibliotecznej dla GUS. Następnie prelegentka omówiła współpracę Konferencji z NUKAT-em. Podniesienie jakości katalogowania, skrócenie czasu katalogowania poprzez eliminowanie dublowania prac w poszczególnych bibliotekach i pomoc w wypożyczeniach międzybibliotecznych to główne czynniki wskazujące na potrzebę włączenia w pracę NUKAT-u jak największej liczby zarówno bibliotek, jak i zbiorów przez nie gromadzonych (w tym również elektronicznych). Permanentne doskonalenie tego katalogu wymaga przyjęcia rozwiązań w skali ogólnokrajowej, którym patronuje m.in. Konferencja. Inne dyskutowane zagadnienia dotyczą m.in. etyki zawodu bibliotekarza, spraw wynagrodzeń, prawa autorskiego.

Niektóre podejmowane przedsięwzięcia wymagają zrozumienia ich ważności dla całego środowiska bibliotekarzy i nauki, często wypracowania konsensusu między biblioteką i a uczelnią. Z tego powodu w dobie zmieniającego się otoczenia bibliotek niezwykle istotne znaczenie ma wymiana doświadczeń oraz podejmowanie różnorodnych zadań m.in. poprzez inicjowanie konferencji, porad, dotyczących szeroko pojętej problematyki związanej z funkcjonowaniem bibliotek szkół wyższych. Pomocniczą rolę w wymianie informacji członków Konferencji pełni utrzymywanie listy dyskusyjnej. Rozważa się również komunikację poprzez grupę na Facebooku.

W dalszej kolejności prelegentka podkreśliła, że dla realizacji poszczególnych zadań zostały następujące zespoły robocze:

- Zespół ds. Multiwyszukiwarek,
- Zespół ds. Punktacji,
- Zespół ds. Standardów Bibliotek,

- Zespół ds. Opracowania Książek,
- zespoły zewnętrzne: ds. Infrastruktury Informatycznej, ds. Reformy Prawa Autorskiego.

Następnie uczestnicy spotkania zapoznali się z projektami realizowanymi w ramach Konferencji. Jednym z nich jest analiza funkcjonowania bibliotek naukowych w Polsce (AFBN), która ma na celu m.in. pozyskiwanie danych w celu opracowania wskaźników i standardów dla bibliotek naukowych w kraju, opracowywanie i publikowanie rocznych raportów oraz opracowywanie metody oceny funkcjonowania tych bibliotek. Inne zasygnalizowane projekty to: projekt GUS, którego zadaniem jest opracowanie nowego formularza sprawozdań z działalności bibliotek na potrzeby Głównego Urzędu Statystycznego, oraz projekt dotyczący statystyki elektronicznej, którym zajmuje się Zespół StatEL. Do zadań Zespołu należy usprawnienie statystyki poprzez eliminowanie dublowania danych statystycznych tytułów czasopism powtarzających się w różnych serwisach prenumerowanych przez biblioteki. Konferencja podejmuje również działania w ramach współpracy z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Konferencją Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP), Radą Główną Szkolnictwa Wyższego, Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich, Biblioteką Wirtualnej Nauki, Konferencją Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych, Konferencją Dyrektorów Wojewódzkich Bibliotek Publicznych, EBIB-em oraz „Forum Akademickim”.

W kolejnym referacie pt. *Współpraca bibliotek medycznych — 30 lat doświadczeń* Renata Bircka, dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, przedstawiła współpracę krajowych bibliotek medycznych w ramach Konferencji Dyrektorów Bibliotek Uczelni Medycznych (KDBUM). Do grupy bibliotek medycznych działających w Polsce należą: biblioteki uczelni medycznych, Główna Biblioteka Lekarska i jej oddziały terenowe, Biblioteka Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie, biblioteki instytutów resortu zdrowia i Polskiej Akademii Nauk. Prelegentka zwróciła uwagę słuchaczy na następujące obszary współpracy tych bibliotek:

- konferencje problemowe,
- informacje o zasobach,
- wypożyczenia międzybiblioteczne,
- opracowanie przedmiotowe zbiorów,
- czasopisma branżowe,
- dydaktykę biblioteczną.

Efektem współpracy bibliotek medycznych jest Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych w Polskich Bibliotekach Medycznych. Katalog wykazuje zasoby ponad 50 naukowych bibliotek medycznych z kraju i stanowi podstawowe źródło informacji o tytułach w nich przechowywanych. Udostępniany jest poprzez serwer Głównej Biblioteki Lekarskiej. Następnie autorka omówiła system doc@med — elektroniczne dostarczanie kopii dokumentów medycznych, nadzorowany przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu. Podkreśliła, że w systemie zgromadzone są zbiory siedmiu bibliotek naukowych w: Białymstoku, Gdańsku, Lublinie, Poznaniu, Wrocławiu, Szczecinie i Łodzi. Główną zaletą systemu są: możliwość przeszukiwania ponad 5 tys. tytułów czasopism i krótki czas realizacji zamówienia (średni czas wyno-

si ok. 5 godz.). Wiodącym pismem bibliotek medycznych jest „Forum Bibliotek Medycznych. Medical Library Forum”, publikowane w wersji drukowanej i elektronicznej, dostępne w bibliotece cyfrowej oraz ze strony Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego.

Następny wspólny projekt bibliotek medycznych przedstawiony na konferencji to kartoteka haseł przedmiotowych Medical Subject Headings (MeSH). Wersja polsko-angielska kartoteki MeSH National Library of Medicine (Stany Zjednoczone) w postaci elektronicznej stanowi podstawowy język haseł przedmiotowych wykorzystywany do indeksowania literatury biomedycznej. Prelegentka omówiła zasady współpracy bibliotek opracowujących kartotekę oraz jej szerokie zastosowanie w bibliotekach, m.in. w Nukacie. Współpraca w obszarze merytorycznego opracowania zbiorów przy wykorzystaniu specjalistycznych kartotek haseł wzorcowych oraz doskonalenia bibliografii publikacji pracowników macierzystej uczelni są dużym osiągnięciem bibliotek medycznych.

Przykładem rozbudowy bazy bibliografii dorobku uczelni bibliotek medycznych jest Expertus — program bibliograficzno-bibliometryczny do rejestracji dorobku naukowego pracowników. Wykorzystywany jest w wielu bibliotekach uczelni medycznych. Omówiony został moduł internetowy bibliografii i sposób jego wykorzystywania w praktyce. Dużym ułatwieniem w pracy bibliotekarzy jest możliwość wydruku rocznika bibliografii w układzie według wydziałów i jednostek organizacyjnych autorów, a także według nazwisk autorów.

Bibliografie dorobku uczelni i instytutów medycznych dostępne są ze strony Konferencji Dyrektorów Akademickich Uczelni Medycznych pod adresem: <http://biblioteka.gumed.edu.pl/kdbaum/?strona=9>. W końcowej części wystąpienia prelegentka podkreśliła szczególne miejsce dydaktyki bibliotecznej we współpracy bibliotek medycznych w zakresie:

- opracowania programów dydaktycznych. informacji naukowej,
- propozycji standardów dot. edukacji użytkowników bibliotek medycznych,
- opracowania *Programu ramowego szkolenia z informacji naukowej medycznej dla studentów studiów doktoranckich*, jako bazy wyjściowej do budowania własnych szkoleń,
- warsztatów nt. „Wykorzystanie platformy edukacyjnej Moodle w dydaktyce bibliotecznej”
- kursu „Tworzenie kursów e-learningowych na platformie Moodle”.

Współpracę bibliotek kościelnych przedstawił dr Jerzy Witczak — dyrektor Biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu w referacie pt. *Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES — dorobek i perspektywy*. W pierwszej części wystąpienia prelegent omówił podstawowe cele działalności Federacji. Za nadrzędne uznał ujednoczenie prac nad komputeryzacją bibliotek kościelnych. Nadmienił, że organizacja powstała w roku 1991 w Warszawie i zrzeszała 13 wiodących bibliotek. W roku 1995 otrzymała statut oraz osobowość prawną kościelną i państwową. Obecnie do FIDES należy ponad 80 bibliotek, w tym: biblioteki wydziałów teologicznych, wyższych seminariów duchownych, biblioteki diecezjalne oraz zakonne. Od 1995 r. organizacja rozwija współpracę międzynarodową w ramach uczestnictwa w [BETH \(Bibliothèques Européennes de Théologie\)](http://www.beth.org).

Dalsze informacje zaprezentowane przez prelegenta obejmowały problematykę funkcjonowania centralnego katalogu bibliotek FIDES, który w Internecie istnieje od roku 1993. W podejmowanych przedsięwzięciach szczególną uwagę zwraca się na standardy i jednolity format zapisu danych, a także na utrzymywanie i dystrybucję CKHW NUKAT. Od 2005 r. centralne katalogi bibliotek członkowskich zastąpiła multiwyszukiwarka Fidkar FIDES. Zintegrowane przeszukiwanie wielu baz (m.in. katalogi książek, prace dyplomowe, bibliografie) decyduje o elastyczności systemu. Autor wskazał także główne problemy związane z wykorzystaniem multiwyszukiwarki. Są to: — niepełna i nieaktualna informacja na temat zbiorów bibliotek FIDES (12 katalogów jest starszych niż rok), zbyt obszerne wyniki wyszukiwań [czy nie lepiej: „brak możliwości zawężania wyników wyszukiwań”?].

Efektom współpracy bibliotek kościelnych jest także prezentacja zbiorów bibliotecznych on-line. Księgozbiór wirtualny FIDES tworzą zasoby biblioteki cyfrowej, która zapoczątkowała działalność, jako 10. biblioteka działająca w oprogramowaniu dLibra w Polsce. W końcowej części wystąpienia prelegent podał informacje na temat bazy Elektronicznej Bibliografii Nauk Teologicznych (EBNT), która tworzona jest we współpracy z Biblioteką Narodową (BN). Omówił m.in. zasady tworzenia serwisu i jego wartość. Część rekordów zawiera linki do pełnych tekstów opublikowanych w bibliotekach cyfrowych.

W tematykę działalności bibliotek prawniczych wprowadziła uczestników konferencji Danuta Gburska, kierownik Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji UŚ w Katowicach. Prelegentka przedstawiła referat pt. *Uniwersyteckie biblioteki wydziałów prawa*. Na początku wystąpienia podkreśliła, że biblioteki prawnicze ze względu na gromadzone zbiory prawnicze, akty legislacyjne, literaturę z zakresu nauk administracyjnych należą do naukowych bibliotek specjalistycznych. Są to zarówno małe biblioteki, w których zatrudnia się np. 2 bibliotekarzy, i biblioteki duże, obsługujące użytkowników w składzie około 20-etatowym. Do grupy działających w Polsce bibliotek prawniczych należą: Biblioteka Sejmowa, Biblioteka Sądu Najwyższego, biblioteki wydziałów prawa, Biblioteka Instytutu Nauk Prawnych PAN, biblioteki sądów i prokuratur, biblioteki dużych kancelarii prawnych.

W dalszej części wystąpienia prelegentka zaznaczyła, że w swej działalności biblioteki wykorzystują różne systemy biblioteczne, jednak łączy je centralny katalog NUKAT. W roku 2003 z inicjatywy Biblioteki Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego zapoczątkowano spotkania kierowników polskich bibliotek prawniczych. Celem spotkań jest wspólne rozwiązywanie bieżących problemów w codziennej pracy bibliotekarzy. Wypracowano m.in. model informacji o tytułach czasopism zagranicznych prenumerowanych przez poszczególne biblioteki. Lista czasopism zagranicznych w polskich bibliotekach prawniczych dostępna jest ze strony domowej Biblioteki Wydziału Prawa, Ekonomii i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego (<http://prawo.uni.wroc.pl/tresc/430>). Autorka zwróciła uwagę na fakt, że w czasie spotkań bibliotekarze wymieniają się doświadczeniami zawodowymi, poznają nawzajem, a współpraca przynosi korzyści w codziennej pracy.

W drugiej części spotkania jako pierwsza zabrała głos Maria Kycler z Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej (CINiBA) w Katowicach. W referacie pt. *Sekcja Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich* omówiła

działalność Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych przy Zarządzie Okręgu SBP w Katowicach. Nadmienila, że organizacja powstała 26 maja 2004 r., a jej misją jest integracja i aktywizacja bibliotek uczelni państwowych i niepaństwowych, łączenie kreatywności z innowacyjnością, doświadczeniem oraz tradycją. Sekcja realizuje swoje cele poprzez różne formy działalności, m.in. organizuje sesje naukowe, konferencje, wyjazdy studyjne. Najdogodniejszą formułą współpracy jest Forum Sekcji. Dotychczas zorganizowano 26 forów tematycznych, w których uczestniczyło 1500 osób. Prelegentka zaznaczyła, że tematyka przeprowadzonych spotkań dotyczyła różnych aspektów: komunikacji społecznej, prawa autorskiego w działalności bibliotek, finansów bibliotek, zabytkowych księgozbiorów, marketingu usług. Współpraca Sekcji z innymi instytucjami wyraża się m.in. w czynnym udziale jej członków w redagowaniu kwartalnika naukowego „Bibliotheca Nostra” z pracownikami Biblioteki Głównej AWF w Katowicach, Biblioteki UŚ, Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ.

Bibliotekom muzycznym poświęcony był referat wygłoszony przez Stanisława Hrabie, kierownika Biblioteki i Fonetyki Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, pt. *Muzykalia — wyzwania i współpraca. Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML w przededniu Jubileuszu 50-lecia*. Autor referatu zwrócił uwagę na odmiennosc zbiorów gromadzonych w bibliotekach muzycznych, charakteryzujących się zapisem utworu muzycznego. Na zbiory specjalne składają się płyty analogowe, taśmy, płyty kompaktowe, CD, DVD, kasety dźwiękowe. Do grupy bibliotek muzycznych działających w Polsce należą m.in.: biblioteki główne akademii i uniwersytetów muzycznych, oddziały zbiorów muzycznych różnych bibliotek, biblioteki szkół muzycznych 1. i 2. stopnia. Następnie uczestnicy spotkania poznali historię współpracy bibliotek muzycznych, której początek datuje się na rok 1964. Biblioteki te, jak zaznaczył prelegent, integrują swoje działania na terenie kraju i zagranicą.

Sekcja skupia swoje zadania na organizowaniu konferencji, działalności informacyjnej o bibliotekach i zbiorach muzycznych, przygotowywaniu materiałów do publikacji w periodyku „Biblioteka Muzyczna. Music Library”, współpracy w zakresie katalogowania muzykaliów, współpracy międzynarodowej w ramach Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych IAML, które powstało w 1951 r. w Paryżu. Obecnie do IAML należy 15 przedstawicieli bibliotek muzycznych z Polski. Prelegent zaznaczył, że podstawowe źródło informacji naukowej o zasobach piśmiennictwa muzycznego w skali globalnej stanowi bibliografia muzyczna RILM — Répertoire International de Littérature Musicale. Zawiera opisy bibliograficzne dorobku naukowego o muzyce oraz z zakresu innych dyscyplin naukowych i zagadnień kultury w 215 językach ze 151 krajów. Sekcja utrzymuje także listę dyskusyjną.

Ostatni referat pt. *Działalność duszpasterstwa bibliotekarzy w Katowicach* wygłosił ks. dr Henryk Olszar z Wydziału Teologicznego UŚ. Inicjatorem Duszpasterstwa Bibliotekarzy Archidiecezji Katowickiej byli członkowie Zarządu Okręgu SBP. Duszpasterstwo z siedzibą w Bibliotece Śląskiej powstało 10 sierpnia 1999 r., jego celem jest integracja bibliotekarzy bibliotek publicznych, naukowych, uniwersyteckich, szkolnych i parafialnych, dla których ważne są wartości chrześcijańskie. Następnie prelegent omówił działalność duszpasterstwa. Podkreślił, że spotkania organizowane są w duchu religijnym. Bibliotekarze spotykają się m.in. w Bibliotece Śląskiej

w Katowicach na „świętowaniu opłatkowo-kolędowym”, uczestniczą w ogólnopolskiej pielgrzymce duszpasterstwa bibliotekarzy na Jasną Górę w Częstochowie.

W podsumowaniu uznano, że przedstawione referaty wpisały się w tematykę konferencji. Zaprezentowano różne przedsięwzięcia, rozwiązania, sukcesy i problemy polskich bibliotek, które pomimo swej różnorodności łączy jedność celów i zadań. Z przedstawionych referatów wynika, że współpraca bibliotek stanowi istotny element ich rozwoju. Tylko wymiana doświadczeń, integracja działań w skali lokalnej i ogólnokrajowej jest sposobem na realizację nowych projektów, podejmowanie innowacyjnych zadań, którym trzeba sprostać w obliczu zmieniających się oczekiwań współczesnych użytkowników. Wspólnie organizowane spotkania przedstawicieli poszczególnych typów bibliotek są jednocześnie okazją do poznania ich różnorodności. Na szczególną uwagę zasługuje świadomość całego środowiska bibliotekarzy z korzyści, jakie przynosi współpraca w rozwiązywaniu problemów zawodowych. Różnorodność bibliotek wynika przede wszystkim ze specyfiki gromadzonych przez nie zbiorów, z kolei ważna jest świadomość, że wszystkie dostrzegają konieczność współpracy w zakresie katalogowania, wykorzystywania nowoczesnych technologii, opracowywania nowych projektów i rozwijania szeroko pojętej informacji naukowej.